QUAM
D. T. O. M.
PRÆSES
Totius naturæ
Clementer avertat,

PESTEM

Ex
Gratiosissimo Indultu & Autoritate
Illustris Collegii Medici in Inclyta hac studiorum Universitate,
Pro

LICENTIA

Legitimè capessendi
Supremos in Medicina Honores & Privilegia Doctoralia.
MEDICA HAC INAUGURALI DISSERTATIONE
Publico Eruditorum examini sistit,
horis locoque solitis.

JOHANNES GUMMERT
Eylenstadensis Saxo.

Ad diem 3. 8bris, Anno M. DC. LXXXI.

ARGENTORATI,
Typis JOH. JACOBI DOLHOPFFII.

INCLYTIS

Atq;

GRATIOSISSIMIS

OTTONIANI

ET

SCENCKBECHERIANI

DIRIBITORUM COLLEGIIS

VIRIS

Nobilitate Generis, munerum Amplitudine, Consiliorum Gravitate, Reverenda Dignitate, Iurisprudentia, Experientia, rerum gerendarum authoritate atq; meritis in patriam longe Gravissimis,

DOMINIS SUIS GRATIOSISSIMIS, PATRONIS ATQUE MECOENATIBUS ÆTERNUM VENERANDIS AC SUSPICIENDIS,

Disputationem hanc suam Inauguralem

Tanquam

Grati animi Tesseram
d. d. d.

JOHANNES GUMMERT
Eylenstadensis Saxo.

Q. D. B. V.

PRoverbium, *Quod rarum earum.* in Medicis quoque, Si quicquam, verum esse, experientia passim ipsa testatur: thematum enim loco multi ad curiosa magis quam utilia attenti, hic de ciliis, de superciliis; ille de unguibus, de maculis unguium, de lacte virginis; iste de Gallico Planchette, de cornutis, de mystace & nescio quibus non superficiariis vel minùs Medicis disputare gestiunt. Ego patriæ miseriis commotus Gratiosiss. Facult. Med. ex indultu pro themate elegi illud, in quo maximè hæreo, *Pestem*; affectum omnino rarum, non quidem in libris; sed in causis suis atque methodo medendi. Non quod huncce nodum solvere confidam: sed ut ansam habeam varia hac de re legendi; legendo dubitandi; dubitando verò varias Doctorum sententias mihi eliciendi. Quod quò melius cedat, Deus animum atque calamum meum dirigat! B.L. v. omnia, etiam quæ minùs forsan ad palatum, bonam in partem accipiat!

§. I.

PEstis autem sive Pestilentia, à depascendo, Græc. λοιμὸς, νόσος θεῦ, Germ. **die Pest/ böse Kranckheit/ das Unglück/** &c. dicta, ut in sensu morali variè; semper tamen pro re summè perniciosa sumitur: ita Medicis quoque nunc miasma, nunc bubo, nunc anthrax &c. propriè tamen *Febris peracutissima, summè maligna, maximè contagiosa ac plerumq; epidemialis, à miasmate quodam venenato, l. in corpore genito, vel cum aëre inquinato attracto, aut per con-*

tagium communicato, M. S . p. n. fermentante, in principia sua destructivè resolvente, spiritibusq; disjectis coagulante introducta, cum variis iisq; summè Malignarum febrium Symptomatis, maximè tamen bubonibus, anthracibus, exanthematibus maculisq; versicoloribus stipata ac notata audit. Dixi autem febris præter autoritatem Hipp. *l. 4. de flat.* Galen. *6. Epid. Com. 1. tr. 29.* Unzeri, Jordani, Eustach. Rud. Hor. Augen. aliorumque præclar. Medicor: hanc ob rationem: quod cum reliquis malignis febribus quoad accessum, progressum, causas ac Symptomata, Willisio testante ita conveniat, ut Loimographi etiam vel nulla certa ac peculiaria in eâ signa inveniant unde infallibilem sibi diagnosin formare possent, excepto unico illo: quod plures in superiori gradu invadat ac plerosque eorum quoque jugulet. Nam si quis obijceret: febrem non esse de essentia pestis, quia non in omni observetur. ℞. Si hæc consequentia valeret, sequeretur quod intermittentes tempore rigoris, & cæteræ malignæ, quæ intus sæviunt, exterius blandiuntur, etiam non essent febres: quod nemo tamen facile dicet. Et hæc febris externæ absentia est illa ipsa summæ malignitatis nota, quæ, spiritibus solutis, summam ob imbecillitatem (nam quò major naturæ resistentia, eò major quoque febris) calorem externis partibus nō comunicat; sed intus in corporis perniciem reservat: hinc æstus ille internus, anxietas, lipothymiæ, lingua sicca atque nigra, sitis, inquietudo & alia symptomata oboriuntur. Quod adeo verum, ut nonnulli etiam vix quemquam sine febre mori; & sine febre mori, mortem violentam & mali ominis quid esse æstimârint.

§. 2. *Subjectum* adæquatum (missis brutis animantibus, quorum strages Germ. der Schelm vocatur) statuimus corpus humanum; nullo quidem vel exiguo temperamenti, sexus, ætatis (ubi malum invaluerit) respectu. Nec obstat, quod Mercurial. d. Peste Patavinâ scribat: solum-modo servos ac ignobiles, utpote magis cacochymos, fuisse correptos: nam quæstio adhuc est: num servorum an Dominorum corpora magis sint cacochyma? Juraret aliquis: senes, scabiosos, hypochondriacos, lue ♀ affectos & reliqua corpora cachectica omnium primò peste corripi; juvenum verò atque Athletarum vigorem eam instar muri sustinere:

cum

cum è contra in ſenum & cachecticorum ſanguine ob acidi abundantiam majorem reſiſtentiam; in juvenum vero atque evecticorum, ob volatilium (cui ſe volatile hoc venenum facilè aſſociat) jam ante copiam maximè, Hippocrate teſte, nidificare obſervemus. Non immeritò autem hic diſtinguimus inter ſubjectum morbi ac ipſius cauſæ: morbi enim ſeu prædicationis ſubjectum totum corpus ſenſatum, præcipuè verò cor cum genere nervoſo; cauſæ vero ſeu radicationis Mm. Sm. cum nobiliori ſui parte, omnis generis ſpiritibus agnoſcimus.

§. 3. *Viam* autem, per quam hoſtis ille infenſiſſimus microcoſmopolin cor ingreditur, alii aliam ſibi quæſivere. Plerique in eo quidem conſentiunt, quod nunc cum aere in inſpiratione ſenſibiliter; nunc pér ſpiracula cutis inſenſibiliter corpori humano ſe inſinuet: alii tamen dicunt, cum aere quidem illo modo inſpirari; ſed poſtmod. ſalivæ permixtum in ventriculum deſcendere, ejuſque fermentum (nauſeâ & vomitu teſte) omnium primò deſtruere. Quibus alii in tantum ſolummodo ſubſcribunt, quatenus aperto quis ore reſpiret; non cogitantes interim: miaſma hoc narium muco infixum cum eo per palati foramina in os, indeque una cum ſaliva æque in ventriculum derivari poſſe. Nos quidem, uti dictum, non negamus, aliquid veneni cum ſalivâ nariumque muco, tanquam equo Trojano, in ventriculum deduci; aut in metu, triſtitia intentaque imaginatione, calore & ſpiritibus circa cor concentratis, poris interim, tanquam microcoſmi portis apertis, hoſtem venenum corpus noſtrum ambiens & oppugnans, non ſolum per eos facile irruere; ſed etiam ob vacui metum quaſi attrahi, & infinitis ita viis M. Sæ permiſceri: interim, ſalvo melius ſentientium judicio, putamus omnium primò, tanquam ſpeciem odorabilem (materialem) per organa olfactus cerebro communicari, ſpiritus animales, à quibus cordis actiones dependent, diſſolvi, atque vitæ demum arcem ita expugnari. Nam ſi ſpecies odorabiles gratas atque ſpirituoſas cor recreare videamus, quibus tamen præter dictam nulla alia via datur: quidni etiam peſtem ſubtiliſſimum illud Gas hac via propugnaculum vitæ oppugnare crederemus? Et quæ alias præter hanc via, quâ Medicamenti nauſeabundi ac ingrati, v.g. purgan-

 tes

tis, vel ſolus odor in delicatulis & nauſeam & vomitum excitare ſolet, nominari mihi poſſet?

§. 4. *Signa Diagnoſtica*, & quidem *imminentis* ſunt (1) ratione cauſæ (α) cœleſtis, Aſtronomorum ex obſervatione conſtellationes infauſtæ, fulgura nocturna ſicca, ſtellæ cadentes, Solis maculæ, &c. (β) Sublunaris, terræ motus, ventus continuò auſtralis, aeris quies, calor & ſqualor exceſſivus, annonæ caritas (μετὰ λιμὸν λοιμὸς &c. (2) ratione effectus fungorum, boletorum ac inſectarum copia, avium inſolita fuga, aquarum viror, aquatilium mors, frequens abortus, panis ſub Dio muceſcentia, carnium facilis corruptio, exanthemata, variolæ, morbilli, alia. II. *Præſentis* æquivoca quidem eſt Diagnoſis: invaſio enim cum horrore & æſtu interno, Capit. dolor, vigil. delir. convulſ. oris ac linguæ ſiccitas, pulſus parvus inæqualis ac ſanor: ſimilis, anxietas atque palpitatio cordis, triſtitia, virium abſque manifeſta cauſa proſtratio, ſyncope, tuſſis ſicca, nauſea, vomitus, diarrhoea, dyſenteriæ, ſudor frig. ac ſyncopt. hæmorrhag. varia, petechiæ, urinæ verſicolores, ac nonnunquam etiam bubones reliquis etiam malignis, Williſio & aliis affirmantibus, communiſſima quidem ſunt ſigna: ex his tamen omnibus collectim & in ſupremo gradu ſumptis, cum bubonum, anthracum (tanquam magis propriis ac receptis characteribus) & funerum (ab eſſentia peſtis fluente) copia præſentiam ejus tanquam ex ungue leonem cognoſcimus.

§. 5. *Prognoſis* quanquam Hipp. ex ſentent. §. 19. ſ. 2. occulti hujus mali, quod in facie vitam, in tergo funus gerit, occulta ſit & fallaciſſima: Practici tamen, experientia docti, in primo malignitatis gradu bubones; in ſecundo anthraces; in tertio exanthemata, maculas (ob virus diſperſum) maximè nigras, utpote Diligentiſſimo D. Dimerbrökio ſemper lethales obſervatas, collocare ſolent. Bubones bonæ notæ dicuntur, qui citò, ante, vel ſine febre, in loco remotiori, cum ſymptomatum remiſſione erumpunt, citò ſuppurantur ſenſimque cum febre evaneſcunt; mali, ſi contrario modo, in gutture, poſt febrem appareant, recedant, aut Carbunculus ſuperveniat. Carbunculi dicuntur boni, qui ſtatim in principio, in carnoſis partibus, cum circulo

rubro

rubro conſpiciuntur; periculoſi, qui in extremitatibus aut locis nervoſis, tardè, longeq ue diſſerpentes obſervantur ; lethales interni, circa fauces, ſuper ſpinam, ac ſuper venientes buboni. In cæteris ſopor in principio, perpetuum delirium, poſt ſomnum labor periculoſus: linguæ verò labiorumq; tremor, convulſiones, ſternutatio, ſingultus mortis ſunt prodromi. Virium in principio proſtratio, pulſus intermittens, palpitatio cordis valde periculoſa. Evacuationes criticæ, quacunque ex parte, uti fallaces; ita ſymptomaticæ, præſertim ſexto die, ſemper fere lethales. Excrementa nigra, varia, fœtidiſſima periculoſa. Urinæ ſanorum (meretrices dictæ) dubiæ; pingues, lividæ, nigræ, ſanguinolentæ plerumque lethales. Raucedo, dolor in gutture abſque tumore, lingua ſtatim nigra, pleuritis, aſthma, angina fatalia ſigna. Gravidæ & parturientes, ni fuga ſibi conſulant, vix evadunt. Medicamenta ſudorifera abſque ſudore, aut vomitu rejecta; veſicatoria abſque veſiculis vel cum æſcharâ candidâ, interitum minantur. Sed uti dictum nihil certi ſubeſt: nam *Peſtis in abſtruſis ludens ſua ſpicula condit.*

§. 6. *Cauſam* quod concernit, plerique in *primariam* S. principalem & *ſecundariam* S. inſtrumentalem eam diſtinguunt. Ubi per *illam* non ſolum Chriſtiani Sacræ paginæ; verum etiam Ethnici naturæ lumine ducti Numen Divinum noſtris à peccatis variè offenſum irritatumque; per *hanc* vero tanquam intra naturalem, omne illud, quod naturalibus ex principiis fluit, intellexere. *Illi*, tanquam hyperphyſicæ, quam & ipſe Hipp. multor. ex ſententia per τὸ θεῖον ſuum indigitare videtur, certo modo Cacodæmonis ſagarumque malitiam, non unas hoc in mundo calamitates excitantem ſubordinamus: *hanc* vero, quæ ſolum Medicæ conſiderationis, dividimus I. in *internam*; eamque vel *proximam*, qualis miaſma illud peſtilentiale in corpore noſtro (quemadmodum rabioſum in cane) ſeu genitum, ſive aere ex inquinato hauſtum, ſeu per contagium communicatum; vel *remotam* antecedentem, quæ talis humorum corporis noſtri diſpoſitio, ab aſtris ipſis vel impreſſa l. per pravam victus rationem acquiſita, qualis ad peſtiferam hancce flammam concipiendam requiritur. Corpora vero h. m. magis l. minus diſpoſita lignorum inſtar fumantium

tium revera sese habent: Sicuti enim arida atque excalefacta citissimè admotam sibi flammam non promptè solum admittunt, sed etiam quasi attrahunt; è contra humida particulas ob aquosas Sulphureis permistas non ita magnam aut facilè extinguibilem fovent: ita illa, quo vegetiora, quò robustiora, eò citiùs pulveris instar pyrei incenduntur. Cujus etiam respectu *Procatarcticæ* Causæ v. g. ira, timor, terror intentaque imaginatio &c. sunt instar flabelli, hanc antecedentem tanquam sub cineribus gliscentem flammam excitantis. Nam quid ira, quid imaginatio (welche ärger als Pest) &c. possint, tristia ubique exempla, stigmata ex utero & canities unâ nocte contracta testatum faciunt. II. vel *externam*: ubi aer p. n. affectus l. miasmate imprægnatus, ex necessariò nos alterantium numero facilè primas tenet. Quid vero in hujus alteratione astrorum possit influxus, mutationes anni, tempestates, vegetabilia, animalia sana morbosaque, imò pestis ipsa, circa novi- & plenilunium exasperari observata demonstrant? Num verò positivè, effluviis nimirum naturæ nostræ inimicis? an vero privativè, intercepto benignorum & relicto minùs talium influxu? an denique accidentaliter, varia ex terræ cavernulis miasmata ad p. n. fermentationem corpora nostra disponentia proliciendo, ipsi Cœli videant Interpretes. Quamvis autem multæ aliæ causæ, e. g. fames, fœtor cadaverum human. brutor. piscium, balænar. insectarum in terris l. littore maris flūminumque putrescentium, aer in puteis, sepulturis, cryptis terræ diu inclusus, per motum ejus l. aliâ de causa evibratus, pestem introduxisse Medicis observentur: meo tamen judicio, ista omnia sine præviâ dictâ corporum dispositione aut parum aut nihil efficient.

§.7. Miasma vero hoc cujusnam propriè sit naturæ, Loimographorum hactenus torsit ac torquet ingenia? Acquiescere hic cum Veneranda alias Antiquitate in occultis solummodo qualitatibus, relictis omnibus probabiliter postmodum adductis rationibus, Empyrici non Dogmatici est: naturæ sphæram extravagari, & cum diligentissimo aliàs D. Dimerbroek: mere θεῖον quid, recens creatum ac cælitus demissum statuere, Medicinę minuit dignitatem, utpote quæ frustra in supernaturalibus adhibetur:

betur: tumidis verbis pestis tumulum conscribere & Cœlum quasi digito tetigisse sibi persuadere, impiam redolet arrogantiam: diligentissimè vero naturæ opera, in quantum nobis datum, pertimari, & tamen æquo animo secundum Senecam nonnunquam velle nescire, modesti animi est indicium. Et ex hoc fundamento plerique in eo conveniunt: quod sit aliquid spirituosum, summè volatile, ac penetrantissimum, quod fermenti instar subtilis vel minima sui mole corpora disposita inficere, quotidie augeri ac per contagium longè lateque disseminari queat. Ast cum genus absque differentiis nihil determinet, quidam à posteriori propter symptomatum, quæ excitat, analogiam varia epitheta, sumpta nunc à vegetabilibus, e.g. Napellinum, Aconitale, &c. nunc à mineralibus Arsenicale, ☿ale, ☉pigment. ♁ale, &c. vel ab animalibus viperinum &c. ipsi affinxere: ratio, quod pro more istiusm. venenor. nunc cor, nunc cerebrum, nunc alias magis partes occupatas observaverint. Quamvis autem non negandum, pestem A. à peste B. pro causarum varietate aliquo m. differre qosse: interim, quia omnia hæc symptomata æque in peste B. ac peste A. promiscue plerumque observamus; & tamen in peste A. miasma ex diversæ sibique contrariæ naturæ particulis (quæ priùs in seipsas invicem agerent) in eod. subjecto, aere sc. hærere durum videtur, nos symptomatum hanc varietatem non tam à veneni quam Subjectorum ac temperamentor. differentiâ dependere autumamus. Alii, qui febrem à putredine oriri statuunt, septicam ipsi facultatem asscripsere. Quibus Fracast. & Horat. Aug. subscribunt, quando pestis formale, hic in excellenti corruptione; ille in profunda & sordida putredine consistere voluere. Alii per particulas aculeatas, striatas, unciatas &c. explicare satagunt. Ath. Kirch. ipsi alas, pedes, rostra vitamque ipsam affinxit: eò quod microscopii beneficio in bubonibus talismodi bestialas observaverit. Ast quia hæc doctrina de particulis accuratum requirit microscopium: putredo autem & verminatio potius productum quam causa pestis sunt dicendæ, suis hanc autoribus remittimus. Helmont. *Tum. pest. p. m. 865.* multis in locis fracidum (Germ. weich) cognominat, ac si Ma. Sa. instar vini aut fructuum horæorum fracedinem, quæ via ad

putre-

putredinem, adſciſceret. D. Sorbait *in tr. d. peſt.* Vienenſe illud miaſma terraqueum de ovo (obſcurum per magis obſcurum) baptizat. Fr. d. le Boe Sylv. tr. II. d.peſt. volatile acre eſſe dicit. Cui etiam Helmont. *in tum.peſt.p.*172. qui ventriculi fermentum in cauſticam acredinem, ut æſcharam inducat, degenerare dicit, ſubſcripſiſſe; & D. Alprunus Archiat. Imperatricis per deſtillationem peſtilentis alicujus bubonis ſibi probaſſe videntur. D. Barbett addit: Sal hoc volat. ſolvere Sal fixum corporis noſtri. An E. Modernorum ex principiis, ſit Sal aliquod volatile, ſummè alcalicum ac acre, quod in Sulphur vitale ſ. humidum primigenium (uti excrementa oleoſa & ſumme fœtida minantur) agat, ejusque partem oleoſam inſtar ſaponis incraſſet; acidam vero tanquam vinculum mixtionis, abſorbeat, ſpiritibus diſſipatis, reliquiſque principiis ſui juris redditis Mm.Sm.congrumeſcere, fraceſcere & quaſi vappeſcere faciat, & ita cor, circulatione impedita, ſuffocet, altioris ingenii Chymico-Medicis conſiderandum relinquimus?

§. 8. *Differentias* peſtis eſſentiales, uti ex §. antec. conſtat, vix admittendo, reiicimus quoq; , vi noſtræ definitionis, accidentalem ejus, quam cum, & ſine febre plerique faciunt. Maxima ejus tantum eſt ſecundum gradus malignitatis: quod quædam magis, quædam minus maligna. Reliquum, quod nunc cor nunc cerebrum magis offendatur, multum à partium magis vel minus debilium differentia dependet: Si enim cor vegetum, cerebrum vero debilitatum, quale in lucubrantibus, melancholicis, ♀reis &c. venenum poſt levem vel nullam reſiſtentiam pedem ibi figit. Sic, ſi qui anginæ, pleurit. nephrit. dyſent. &c. dediti, ob vias naturæ conſuetas partiumque debilitatem venenum eò quoque vergit, uti hæc & ſimilia in aliis quoque malignis obſervamus:

§. 9. *Methodus medendi* (ſi quæ hic datur) *præſervatione* ac *curatione* abſolvitur. *Illa* eſt vel Theologica & Politica: (quæ aliis curæ) vel Medica & 1. in cauſarum remotione 2. Subjecti præmunitione conſiſtit. I. Cauſam removemus, Si humores corporis noſtri ad fermentandum adaptatos reformemus; aerem verò miaſmate inquinatum corrigamus. Sunt & inter illos,

quantum

quantum ſcio primus D. Dobrzensky d. nigr. Ponte, qui ex ductu naturæ, quæ nauſeabundorum ingratorumque ad aſpectum ſalivam commovet, continuam ſalivæ in os confluentis expuitionem omnibus circa infectos verſantibus, tanquam univerſalem præſervationem ſuadent, ne miaſma ſalivæ per inſpirationem aeris permixtum in ventriculum deglutiatur. Humores corriguntur 1. alterantibus, qualia ſunt quæ Mæ Sæ acrimoniam mitigant e.g. Bezoartic. minerale, ⊙are, Sacch. Saturni, Cinnabar. & Sulph. Antimonii, opiata &c. vel conſiſtentiam ejus conſervant, quo omnia acida, e. g. aceta Bezoartica, Spiritus mineral. Vitriol. Sal. & Sulphur. (qui uti vinum à putredine, volatilia figendo; ita M. Sm. quoque à reſolutione vindicat) Tartar. Vitriolatus &c. pertinent. 2. Leniter purgantibus, ut ſunt Pil. Francofurtenſ. Ruff. Specif. Jalapp. Decoct. Tamarind. Elix. P. P. Spir. Vitriol. acidulatum, noduli ex purgantib. & alexipharm. conflati, Medicamentum Heurnii. Et 3. denique V. S. mediocri, plethora, conſuetudine, vel aliis eam ſuadentibus. Quo ſcarificationes, cauteria, & fonticuli (magni in peſte præſidii Medicamentum) etiam trahantur. Aerem emendamus vel fuga (ſed non deſperata contra conſcientiam) ſecundum illud: mox, langè, tardè &c, vel arte, ubi Hippocratis ad exemplum, nil melius quam ignis apertus ex lignis reſinoſis vel acidis, e. g. Junip. Laur. Querc. Fraxin. item ſuffumigia ex aceto vel aq. Vitriolata, Tartariſata, extinguendo in illis ſilices aut ſcorias ferri candentes. Pulvis pyreus quotidie quoque accendatur. Quibus omnibus tamen anteferendus fumus accenſi Sulphuris comm. II. Corpus præmunimus vel vino & confidentia, Helmont. ex ſententia : vel omnis generis Medicamentis. Vino : ubi non meracum ; ſed acidiuſculum ac Sulphuratum, utpote ventriculo gratum, idque modice ſumptum intelligendum. Confidentia: quatenus quis rebus ſuis in omnem eventum bene diſpoſitis, Deo ſibi propitio fretus mortis ſpicula non abhorret, & ad Medici iſtius Angli, apud Williſ. ſive veſpillonum exemplum fortitudinem opponit timori. Sed videndum, ne creſcat in audaciam, alioquin cum illo ipſo Medico lues. Medicamentis, internis : ubi præ cæteris placet Aqua prophylactica Barbetti &c.

 externis,

evternis, e. g. Balſamis variis ſeu ol. ſuccin. Scorp. butyr. rec. narib. illitis. Odorata nimis, ſpiritus diſſipant : ſed cum aceto mixta naribusque in ſpongiola admota proſunt. Amuleta ex bufon. ☿. arſenic. laudantur. Sed vide ne calefiant in corpore.

§. 10. In *curatione*, ſi quid. periculum in mora, Canon Medic. *universalia præmittend. &c.* locum non invenit : V. S. enim uti in omnibus malignis; ita & in peſte (cujus cauſam non tollit, & ſub titulo refrigerationis æternum ſæpe frigus inducit) ſtultum eſt conſilium : Scarificationes vero atque veſicatoria, quia venenum ad externa provocant, à nonnullis ſubſtituuntur. Ita nec purgantium auxilium, niſi veneno ſuperato, hic expectandum: Vomitoria autem maximè Antimoniata Vitriolata (quæ cito penſum ſuum abſolvunt) ſtatim in principio ante bubonum eruptionem, ſi cardialgia, nauſea, vomitus &c. urgerent, à multis approbantur. Sunt, ut pluribus indicationibus ſimul ſatisfaciant, qui alexipharmaca, cordialia & vomitoria commiſcent, & pro hoc ſcopo ☉ vitæ Kegleri, aquam bened. Rulandi, Oxyſach. emet. Salæ & vinum cum croc. metallor. infuſum commendant.

§. 11. In Suderiferis vero Bezoarticis poſt Deum unicè ferè ſalus eſt quærenda. Et licet non farrago tantum horum proſtet varios apud authores: patientia tamen atque miſericordia Dei pro Baſi omnis Medicamenti conſtitutis, præ cæteris laudantur ſalia volatilia e. g. Bufonum, viperar. C. C. Tartar. fuligin. Flores Sulphur. ſimplic. Myrrhat. maximè vero Camphorati. Miſtur. ſimpl. Elix. peſtilent. Crollii, Ol. peſtil. Heinſii. Sunt qui pulverem bubonum Peſtilentialium exſectorum vel elapſorum & in furno calcinatorum ſummum tanquam ſpecificum commendant. Alii ſpiritum ſive Sal volatil. Sanguinis humani vel hirci ſolummodo ſubſtituunt. Vienenſes & alii ex pomo citri omnino commeſto certum levamen habuiſſe perhibentur.

Ubi tamen notandum imò volatilia præcipuè locum habere, quando vires ſunt proſtratæ, petechiæ obſervantur, & bubones regreſſum minantur : è contra ubi vigiliæ, jactationes corporis, deliria &c. acida, aut cum acidis mixta e. g. Theriac. Andr. Mithridat. Diaſcord. Frac. & reliqua generoſa Medicamenta

etiam

cum aceto Saturni vel Theriacali &c. esse proficua. 2. Quo major veneni vehementia, eò efficaciora quoque medicamenta, v. g. spirituosa, Camphorata, quæ facilè penetrant, esse eligenda. 3. Sudorifera 24. horar. spacio ter quaterve repetenda. Sed cave, ne animam exsudes : nam quæ evacuantur secundum Hipp. multitudine metienda non sunt. 4. Idcirco inter sudandum succis Citr. Granat. odoramentis cibisque acidiusculis corpus reficiendum. 5. Sudorem calidis linteis sæpius esse abstergendum & indusia, si possibile, non mutanda. 6. Vomitu si Medicamentum reijceretur, repetendum & acidis ventriculum corroborandum. 7. Assumpto Sudorifero, omni modo eò laborandum, ut æger ad sudorem componatur: alioquin corrosivum illud venenum circa viscera aut intestina concentratum, ob vim unitam, Diarrhœam, Dysenterium, Anthraces aut Sphacelum intestinorum & alia fatalia Symptomata causare animadvertes. 8. Si vero delirium, inquietudo, dolor & alia sudorem retardarent, opiatis his medendum. 9. Sulphurata, Alœtica, Myrrhata, & Crocata Medicamenta uterum gerentibus, ob metum abortus, non convenire. 10. Veneno tandem omni expugnato, corpus leniter quoque purgandum.

§ 12. *Symptomata* præcipua & quasi idiopathetica hujus affectus sunt bubones atque anthraces : quam vis pestem sine horum quoque præsentia Rod. à Castro describat.

§. 13. *Bubones*, qui Willisii *tr. de pest. p. m. 155.* ex mente, ex sanguine torrido & succo nervorum, sale & sulphure efferatis; ast secundum D. Dimorbr. p. 85. ex Alcalino veneno, sub seroso ac Lymphatico vehiculo, & succo subacido glandularum in adenum locis congredientibus, ac coagulatis generantur, ut eò citius prorumpant, commendant alii Empl. Magnet. arsenic. Hartm. vel attractiv. D. D. Mich. vel cauteria actualia & potentialia. Alii, ut venenum extrahant, pullos columbinos seu gallin. ranas vivas, bufones siccos in aceto maceratos vel menstruum primum virginis imponunt. Quia autem non semper suppurantur, lanceola vel cauterio e. g. butyr. Antimonii lapid. infernali aperiendi. Quod reliquum, Emplastr. ex cæpis cum Theriac. coctis, addit. Ol. Scorp. vel Digestivo ex vitell. ovor. Te-

reb. Ol. roſ. (quibus alii ſemper aliquid de pulv. bufon. addunt) maturetur, Balſamo Sulphur. quo nil præſentius, mundificetur, atque ex artis præſcripto ſuppleatur.

§. 14. *Anthrax*, qui puſtula nigro-purpurea vel alba, plana, ſicca, dura, profundiſſimè carnem conſumente & circulo rubro livido, in conſpectum venit & Dimerbrokio volente, eſt gangræna, quatenus adhuc in fieri; Sphacelus vero quando in eſſe, cauſam agnôſcit cauſticum illud venenum in partes muſculoſas effuſum. Et quamvis idem in bubonum quoque cauſa: quia tamen à copioſo glandularum ſero partim diluitur, partim ab aciditate ejus quaſi obtuſum redditur, minus illarum, quæ magis membranaceæ unctuoſæque ſunt ſubſtantiæ, quam muſculorum carnes, quæ magis liquabiles, adurit atque erodit.

§. 15. *Curatio* ejus eadem ferè eſt, quæ gangrænæ ac ſphaceli: alte enim ſtatim ſcarificandus, Emplaſtro arſenicali vel alio aperiendus, pars ſana à mortua, ne vlterius ſerpat, butyro Antim. illinito, ſuperimpoſito Empl. Diachyl. cum Gumm. vel d. fuligine, ſeparanda, & ſic deinceps. Novi, qui in curatione ejus cum peritiſſimis quoque Chirurgis certarunt vel ſolis Alth. Verbaſc. Rumec. Lapath. vel Sambuci foliis impoſitis. Sed cave, ne nimis citò cicatrice obſignetur, alioquin recidivam vel deterius quid minatur.

§. 16. Ventriculi & quidem orificii ſuperioris ipſius debilitas ſymptomatum, quæ malum hocce poſt ſe trahit, non videtur poſtremum: Helmontius enim, cum maximum iſtum hujus orificii cum corde, cerebro &c. conſenſum; & nauſeæ & vomitus in peſte frequentiam obſervaret, animam inibi ſenſitivam reſidere & multa mala, præcipue autem Peſtem in eo exordium facere exiſtimavit. Sed quicquid horum ſit! orificii hujus ex reliquis non minima eſt habenda ratio: læſo enim eo, in momento omnes cordis actiones lędi obſervamus. Quo in caſu Medicos multos, qui laudem in Medicamentis naturæ ingratis ſibi venantur, & appetitui miſerorum ſatisfacere averſantur, turpiter errare; è contra multos febricitantes ultro ſæpe citroque fruſtra Medicatos, in uno alterove appetitui ſuo indulgentes ex improviſo reſtitui videmus. (er hats weggegeſſen) Quo iterum acidis nil-

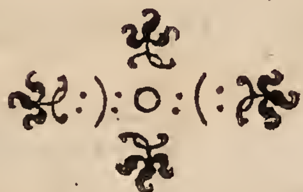
acce

acceptius nil præſentius: materia enim orificium lancinante expugnata, tono ejus reſoluto in integrum reſtituto, plurima ſympromata e. g. anxietas, cardialgia, inquietudo, nauſea, vomitus &c. ſua ſponte evaneſcent

§. 17. Alvi fluxus, qui mortis, ſummam inteſtinorum obexeſionem atque ſphacelum, plerumque prodromus, acida falſaque (ſummi alias uſus) non admittit: ſed loco horum Theriacam cum Hæmatit. & aliis mixtam requirit. Alii certum Emplaſtrum vel fœces ſolummodo vini rubri abdomini imponunt, & ſitim præterea commendant. Vid. Barbett. *tr. d. peſt. p. m* 189.

§. 18. Circa *diætam* quæſtio oritur: num temperantia, an vero crapula ſit convenientior? Sunt qui exactam volunt obſervari diætam: Sunt qui contra vino curas immergere atque temulenria peſtem quaſi fugare conantur. Aſt uterque peccat: omnis enim repentina ad hanc vel illam mutatio eſt periculoſa. Si quid tamen dicendum: nos ſolito paulò liberaliorem tum temporis vini uſum non diſſuaderemus: cor enim mirè animat contra timorem, & facit obliviſci ſui ſuæque miſeriæ. Obſervatum quoque illos peſte jam tum correptos, qui ultra appetere & poſſe cibos aſſumpſere, evaſiſſe. De cæteris ſit ſimplex & magis liquida. Carnis, quæ facile putreſcit, optimum condimentum eſt acetum. Sunt qui Judæos ac Muſcoviæ incolas propter continuum allii in cibis uſum à peſte maximè prædicant immunes. Poma ceraſaque acida cocta ſunt alimentum Medicamentoſum. Sed in his omnibus *ſit modus in rebus ſint certi denique fines.*

SOLI DEO GLORIA.

COROL-

COROLLARIA.

I.

An Pyramidalis ista Petechiarum figura, secundum Dimerbrôk, rationi sit conformis? videtur.

II.

An miasma illud Pestilent. cum monetis poßit communicari? A.

III.

An vespillones non infecti poßint inficere alios? A.

IV.

Num Pestis formaliter cum mundo creata sit, an vero semper de novo creetur? Neutrum placet.

V.

An Pestis methodicè hactenus potuerit curari! Nego cum Clariſſ. Melch. Sebiz.

VI.

An petasones VVestphal. in peste præbeant edulium nec ne? Ego facerem cum priori.

VII.

An aer poßit putrescere? N.

VIII.

An cucumeres, mala Persica & hujus farinæ alia in peste noceant? N.

IX.

An vinum modicè sumptum in febribus, & consequenter in Peste conducat? A.

X.

An Alexipharmaca sic dicta omnia per se Pestis causæ resistant? Non videntur.